MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

**Mannerheimin Lastensuojeluliiton lausunto** **20.11.2018**

**Eduskunnan lakivaliokunnalle**

**Alaikäisten avioliitot mahdollistavasta poikkeuslupamenettelystä luopuminen - Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain 4 ja 109 §:n sekä lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 211/2018 ja LA 8/2015)**

**Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) tukee hallituksen esitystä ja pitää tärkeänä, että alaikäisten avioliitot mahdollistavasta poikkeuslupamenettelystä luovutaan.** Avioliiton solmimisen edellytyksenä tulee olla täysi-ikäisyys. Avioliiton solmiminen on oikeustoimi, joka on rajattava täysi-ikäisille. **Lapsena solmittu avioliitto on riskitekijä lapsen oikeuksien toteutumiselle.** Lainsäädännön ei pidä myötävaikuttaa tämän riskin toteutumiseen. Lainsäädäntö asettaa avioitumisiälle oikeudellisen normin lisäksi myös sosiaalisen normin. Lainsäädännöllä vaikutetaan ihmisten toimintaan, käyttäytymiseen ja ajatteluun.

**Alaikäisavioliittoihin sisältyy merkittäviä riskitekijöitä lapsen oikeuksien kannalta. Erityisen ongelmallista on, ettei tällä hetkellä poikkeusluvan saamisen edellytyksenä edes ole lakiin kirjattua vähimmäisikää eikä alaikäistä hakijaa edes tarvitse kuulla henkilökohtaisesti**.

**Nykyinen poikkeuslupamenettely ei riittävällä turvaa lapsen oikeuksia eikä ole sopusoinnussa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteiden kanssa**, muun muassa seuraavien sopimuksen periaatteiden ja määräysten kanssa:

- syrjimättömyys (2 artikla): uskonnolliset ja kulttuuriset syyt usein perusteena luvan myöntämiselle, jolloin näiden syiden perusteella lapsen suojeleminen väistyy,
- lapsen edun ensisijaisuus (3 artiklan 1 kappale): poikkeusluvan lupaharkinnassa ei tehdä riittävää lapsen edun arviointia,
- lapsen hyvinvoinnille välttämättömän suojelun ja huolenpidon takaaminen (3 artiklan 2 kappale): lapsiavioliitto on riski näiden toteutumiselle,
- lapsen oikeus kehittymiseen (6 artiklan 2 kappale): alaikäisavioliitto muodostaa riskin lapsen kehittymisen osa-alueille,
- lapsen oikeus tulla kuulluksi (12 artikla): lasta ei kuulla henkilökohtaisesti lupamenettelyssä,
- lapsen suojeleminen kaikenlaiselta väkivallalta ja hyväksikäytöltä (19 artikla):
- lapsen suojeleminen pakkoavioliitolta ja seksuaaliselta hyväksikäytöltä ja
- lapsen terveydelle vahingollisten tapojen poistaminen (24 artiklan 3 kappale): lapsiavioliitto muodostaa uhan lapsen terveydelle.

Poikkeuslupahakemuksissa mainittuja yleisimpiä syitä poikkeusluvan hakemiselle ovat olleet raskaus, uskonnollinen vakaumus sekä kulttuuriset syyt. Poikkeuslupamenettelyn jatkamiselle ei ole perusteita alaikäisen raskauden johdosta. Noin puolet lapsista syntyy avioliiton ulkopuolella eikä avioliiton

ulkopuolella syntyneen lapsen oikeudellinen asema ole aviolapsia huonompi. MLL toteaa myös, että muissa Pohjoismaissa on jo luovuttu tai ollaan luopumassa poikkeuslupamenettelystä.

Aiempina vuosikymmeninä avioliiton ulkopuolisiin raskauksiin suhtauduttiin moraalisesti paheksuen. Tämä johti avioliiton ulkopuolella synnyttäneiden äitien ja heidän lastensa syrjintään. Se, että joissakin uskonnollisissa tai kulttuurissa yhteisöissä mahdollisesti edelleen suhtaudutaan paheksuen avioliiton ulkopuolella synnyttäneisiin äiteihin ja heidän lapsiinsa, on ihmisten yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien kannalta erittäin ongelmallista. Lainsäätäjän ei pidä tätä syrjintää edistää. **Poikkeuslupamenettely on omiaan pitämään yllä ihmisten yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien kannalta ongelmallisia käytäntöjä ja asenteita.**

Lupamenettelyn merkittävänä ongelmana on, että menettely on käytännössä kirjallista eikä avioliitto-oikeutta hakevaa lasta haastatella eikä kuulla. **Koska menettelystä ei ole saatavilla avioliittolupaa hakeneilta lapsilta kerättyä tietoa, poikkeuslupamenettelyn ongelmattomuudesta ei ole saatavilla riittävää tietoa**. Poikkeusluvan hakemiseen voi olla eriasteista painostusta hakijan perheen, muiden sukulaisten tai uskonnollisen yhteisön, johon hakija kuuluu, taholta eikä tämä painostus ole lupaviranomaisen tiedossa.

**Ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustaminen**

**Hallituksen esitykseen ei sisälly ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamista koskevia säädönmuutoksia.** Ulkomaalaisen avioliiton tunnustamista Suomessa arvioitaisiin siis jatkossakin tapauskohtaisesti ja avioliitto jätettäisiin ehdottomuusperiaatteen mukaisesti tunnustamatta, jos se kaikki asiaan kuuluvat seikat huomioon ottaen olisi katsottava Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseksi.

**MLL toteaa, että ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamismenettelyn tulisi perustua laintasoiseen sääntelyyn. MLL toivoo, että asiaa koskevien säännösten valmistelutyö käynnistetään oikeusministeriössä. Valmistelun tavoitteena tulee olla, että lapset eivät solmi avioliittoja ja että lainsäädäntö tukee tämän tavoitteen saavuttamista.**

Helsingissä 20.11.2018

**Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry**

Milla Kalliomaa
pääsihteeri

Esa Iivonen
johtava asiantuntija